

Az alábbiakban egy irodalom- és helytörténeti érdekességet mutatunk be, amelyet lapunk munkatársa, Marcsák Gergely fedezett fel egy XIX. századi, halábori egyházi anyakönyvben. A dokumentum utolsó lapjain szereplő írás Balajthy István református lelkész verse, amelynek alapja egy közismert, Halábor nevének eredetét magyarázó monda („halra bor”). Habár tudjuk, hogy a falu neve valószínűleg a szláv Hrábr személynévből származik, a népetimológiák – ahogy például Forgolány vagy Ugornya esetében is – elődeink találékonyságát mutatják, ami ez esetben a papköltőt is megihlette.

A szerző 1817-ben született. Édesapja Balajthy József lelkész, akit leginkább Munkács történetét feldolgozó monográfiájáról (1836) ismerünk, de versíróként is számontartja az irodalomtörténet. Balajthy Istvánt a század közepén a halábori gyülekezet élén találjuk, és annyi bizonyos még, hogy 1896-ban bekövetkezett halála idején Asztélyban szolgált. Népdalokra, nép- és műballadákra is jellemző felező nyolcas sorokban írt versét az eredeti helyesírás megőrzésével közöljük.

HALÁBOR EREDETÉRŐL,

iratott 1858-ik évben

*Mikor? Nem tudom! de – régen!
Történhetett e térségen.
Nem tudom! mert a krónika
Írója, egyik 's másika,
Nem jegyzett föl semmit róla,
Hogy Klió, hogy? miként szóla?
Az itt történt halászatról,
A kedves jó halfalatról,
Áldomást hogy miként ittak,
Egymás között miként vittak!
De nem ellenes modorba:
Hanem halász-helynél sorba
Ültek a puha zöld gyepen
Halászat után nagy szépen,
Élceskedtek, szórakoztak
És tréfásan vitatkoztak.
Amint illik barátkoztak
Úgy mint a magyarok szoktak!*

*Azonba mit a hagyomány
Szájról szájra, mint iromány,
Nemzedékről nemzedékre
Hagyott e kies vidékre,
Azt el mondom nagy készséggel
Úgy mint hallottam, hívséggel.*

*A régi föld birtokosok
Össze jővén társaságba
És vegyülvén barátságba, –
Szóba hozták: hogy halászni
Jó volna! játszni 's hintázni!
Kaptak rajta az ott levők
Legyünk tehát mi azt tevők.
És hogy az annál szebb legyen
's ki ki élvezetet vegyen!*

*Hihető! hogy az májusra
Határozták, nem borúsra,
E hónap egyik napjára,
A halász urak javára.
Mikor minden zöld szint vészen
Virágzik fű fa egészen.*

*Az előre tűzött napra
Össze gyűltek e föld lapra,
Öröm sugárzó szemekkel
Víg társalmi érzelmekkel.
Hoztak hálót és kenyeret
Bort és holmi más egyebet.
Hozzá fogtak hát halászni
Halat hálóval hajhászni.
Húzták a vízben a hálót,
Szóltak egymásnak kiszálót.
Kanyarodtak a hálóval,
A partnak tartva egyszóval;
A szárazra mint kiértek
'S a háló farra ránéztek
Látták miként vickándoznak
A halak, hogy ugrándoznak.*

*A parton nagy sokasággal
Föl is szedték hamarsággal,
Meg is tisztították szépen
Süték, főzék, mindenképen.
Hajdan András hálójába
Sem akadt több hamarjába;
Úgy hogy a pázsiton lévő
Nem lehettek most mást tévők
Hanem! hogy a halászoknak
Segítsenek, barátjoknak.*

*Meg készült a nagy lakoma
Hangzott! együnk, igyunk koma!
Van hal, elég, sülvé főve,
Kicsire és nagyra nőve:
Az ebéd ideje alatt
Jó ízű volt minden falat
Közben vígan mulatoztak
Beszélgettek és boroztak.
Éltették egy-mást valóban:
Adja Isten hogy e tóban,
Légyen mindig hal bővébe!
És foghassunk hevenyébe
Mászor is; ha fogni jövünk!
Hogy nagyra nőjön örömünk!*

*Egy a mint hallal jól lakott
Mutatván derült alakot;
Kalapot emelt 's kiáltott:
Halljunk szót kedves Uraim!
Jelen lévő asszonyaim!
Halat ettünk 's hogy ne ártson
Ki ki kulacsot is rántson
Nosza! igyunk a halra bor
Kell, és neve lett Halábor
E helynek, és csak e hazgott
Hal rá bor! reá, viszhangzott
A körül fekvő erdőség,
A vidám körű mezőség.
Vivát! együnk halat sokat!*

*Töltsük meg a puttonokat
 A mit itt meg nem ehetiünk
 Othon reá szemet vetünk!
 Úgy is szeretjük a halat;
 Mert kedves jó ízű falat!
 Élces úr mondván ki e szót
 Hal rá bor, mint laptás kapót,
 Föl karolták 's hangoztatták
 És Halábor nevét adták
 E' helynek, úgy hívják ma is
 Határát mossa tiszta is.*

*Sok víz lefolyt a tiszába
 Azóta, 's nem minapába
 Történt, amit el-beszéltem,
 Versbe néktek el-regéltem.
 Az olta más faj 's nemzedék
 De most is magyar ivadék,
 Lakja e kis szerű falut
 Tavában lúd, récze talut
 Hullat el, melly van közötte
 De magát már fel töltötte
 Iszappal, kákával, náddal,
 Óh ne szólj! hallgass el száddal.*

*Kik lehettek a halászok
 Velök levő asszonyosságok
 Nem tudom! és névről névre
 El sorolni annyi évre
 Bár mennyire is akarnám!
 Most lakók! el nem mondhatnám!*

*Csak annyit tudok mondani
 És egyszerűen szólani,
 Hogy e hely föld birtokosi
 Halásztak, mert még lakosi
 Nem valának; és vendégek
 De már el hunytak rég! s végek...*

B.I.